

Fizična zloraba v otroštvu in strah pred intimnostjo v partnerskem odnosu

*Tanja Repič**

Osnovna šola Hinka Smrekarja, Šiška, Ljubljana

Povzetek: V raziskavi smo poskušali ugotoviti, kakšna je povezanost med fizično zlorabo v otroštvu (merjeno z lestvico avtorja M. Strausa) in strahom pred intimnostjo v partnerskih odnosih (merjeno z lestvico Fear-of-Intimacy Scale avtorjev C. J. Descutner in M. N. Thelen). Vprašalnik je izpolnilo 355 oseb, od tega 123 moških in 232 žensk. Udeleženci so bili iz štirih skupin: skupina ločenih ($N = 42$); poročenih ($N = 79$); skupina tistih, ki živijo v izvenzakonski skupnosti ($N = 58$), in skupina fantov in deklet, ki so v partnerskem odnosu, vendar ne živijo skupaj ($N = 179$). Zanimale so nas razlike v strahu pred intimnostjo v partnerskih odnosih pri moških in pri ženskah, tako pri fizično zlorabljenih kot pri nikoli fizično zlorabljenih v času otroštva. Te razlike smo preučevali tako znotraj posameznih skupin kot tudi med skupinami. Prav tako smo preučevali, ali je pogostost fizične zlorabe v otroštvu povezana s stopnjo strahu pred intimnostjo v partnerskih odnosih. Ugotovili smo, da je bilo med vsemi udeleženci raziskave 80 % fizično zlorabljenih v otroštvu (glede na kriterije Strausovega vprašalnika), od tega več moških kot žensk. Moški, ki niso bili fizično zlorabljeni, imajo večji strah pred intimnostjo v partnerskih odnosih kot moški, ki so bili fizično zlorabljeni. Pri ženskah je ravno obratno – večji strah pred intimnostjo v partnerskih odnosih imajo tiste, ki so bile v otroštvu fizično zlorabljene, kot tiste, ki niso bile. V splošnem se večji strah pred intimnostjo v partnerskih odnosih kaže pri moških kot pri ženskah (ne glede na fizično zlorabo). Prav tako so rezultati pokazali, da je strah pred intimnostjo v partnerskih odnosih večji pri v otroštvu fizično zlorabljenih kot pri nikoli fizično zlorabljenih osebah, vendar razlika ni statistično pomembna. Skupina ločenih ima bistveno večji strah pred intimnostjo v partnerskih odnosih kot ostale tri skupine; sledi ji skupina poročenih, potem skupina fantov in deklet, ki so v partnerskem odnosu, pa ne živijo skupaj. Najmanjši strah pred intimnostjo v partnerskih odnosih ima skupina tistih, ki živijo v izvenzakonski skupnosti.

Ključne besede: intimnost, telesna zloraba, relacijska družinska teorija, razlike med spoloma, navezanost

Physical abuse in childhood and fear of intimacy in adult intimate relationships

Tanja Repič

Hinko Smrekar Primary School, Šiška, Ljubljana, Slovenia

Abstract: In the present study we analyzed the relation between physical abuse in childhood (measured with scale developed by M. Straus) and fear of intimacy in adult intimate relationships (measured with Fear-of-intimacy Scale made by C. J. Descutner and M. N. Thelen). The sample included 355 respondents, among them 123 men and 232 women. They were divided into four study groups: divorced ($N = 42$),

* Naslov / address: Tanja Repič, univ. dipl. socialna pedagoginja, Žapuže 21a, 5270 Ajdovščina, e-mail: tanja.repic1@guest.arnes.si

married ($N = 79$), cohabitants ($N = 58$), and those who are dating, but do not live together ($N = 179$). We were interested in how both groups, namely physically abused in childhood and never physically abused male and female respondents differ in fear of intimacy in adult intimate relationships. These differences were examined within each study group and also between different study groups. We also studied whether there is any relation between the frequency of physical abuse in childhood and the fear of intimacy in adult intimate relationships. The results demonstrated that 80% of participants were physically abused in childhood (according to the criteria of Straus' questionnaire). Among them more men were abused than women. Men, who were not physically abused, exert less fear of intimacy than those who were abused. The opposite trend was observed in women: women, who were physically abused, have more fear of intimacy than those who were not. In general, men manifested more fear of intimacy than women (regardless of physical abuse). The results also indicated that the abused express larger fear of intimacy than those who were not abused, but the difference is not statistically significant. The greatest fear of intimacy is demonstrated by divorced participants, followed by married participants, then those who are dating but do not live together. The least fear of intimacy is demonstrated by cohabitants.

Key words: intimacy, physical abuse, relational family theory, gender differences, attachment behavior

CC = 3310

Otroci, ki niso dobili varnosti od staršev, ne v fizičnem ne v psihološkem smislu, ali pa so bili kakorkoli zlorabljeni, bodo za vedno priklenjeni na notranji svet ogrožujočih doživetij z drugimi, ki so jih ponotranjili (Framo, 1992). Travmatične in močnejše stresne izkušnje v otroštvu in navezanosti imajo dolgotrajen vpliv na človekovo doživljanje, posledice takih izkušenj se kažejo v večji anksioznosti, neprimerni regulaciji afekta, depresiji, zlorabi substanc, kompulzivnem ponavljanju travmatičnih scenarijev, občutkih sramu in krivde, destruktivnosti do sebe, pa tudi v slabšem telesnem zdravju (Cvetek, 2002, 2004). Ponotranjene izkušnje navezanosti iz zgodnjega otroštva pa predvsem določajo in začrtajo model prihodnjih odnosov (Cvetek, 2004; Gostečnik, 2002). Relacijsko družinski model (Cvetek, Kompan Erzar, Erzar in Gostečnik, 2004; Gostečnik, 2004) poudarja, da motnje v zgodnjih odnosih s pomembnimi drugimi resno vplivajo na kasnejše težave v odraslih odnosih, ker zgodnji odnosi oblikujejo način, na katerega otrok, in kasneje odrasli, s pomočjo mehanizma projekcijske identifikacije gradi svoj notranjepsihični in medosebni svet odnosov, dojemanja in regulacije afekta.

Vse več je tudi raziskav, ki kažejo na številne posledice zanemarjanja ter fizičnih in spolnih zlorab. Otroci, ki so bili zanemarjeni s strani staršev, so tudi kasneje nagnjeni k zavrnitvi s strani sovrstnikov in npr. izbirajo romantične partnerje, ki so tudi naravnani k neprilagojenim medosebnim odnosom, in zato podobno doživljajo konfliktna situacije v njihovih romantičnih navezavah (Downey in Feldman, 1996). Prav tako pretirano fizično kaznovanje, ki mu sledi starševska moč, v smislu zapovedi in prepovedi, ki so preostre in vsebujejo poniževanje, povečuje vedenjske probleme, agresijo in poznejše težave v interpersonalnih odnosih (Cohen in Brook, 1995, po Ehrensaft in dr., 2003; Fergusson in Linskey, 1997, po Ehrensaft in dr., 2003). Poleg fizične zlorabe otrok, ki

se odraža v pretepanju, fizičnem poškodovanju kot posledica suvanja, klofutanja, brcanja, dušenja (Connelly in Straus, 1992), pa tudi izpostavljenost otroka partnerskemu nasilju, povzroča izkrivljeno regulacijo afekta in neprimerno pričakovanje o tem, kako naj bi izgledal partnerski odnos (Dodge in dr., 1990). Podobno tudi Gostečnik (2004) trdi, da lahko tako družinsko vzdušje, ki ga doživlja otrok, kasneje pri odraslem vodi v zelo groba vedenja in reakcije v zakonskem odnosu. Prav tam lahko kruto fizično ravnanje sozakonca obljublja najmočnejši, včasih celo edini stik med njima. Raziskave so pokazale, da so očetje, ki so fizično zlorabljali svoje otroke, bili v primerjavi z očetmi, ki jih niso, tudi do žen verbalno ali celo fizično nasilni (Coohey, 2000). Strokovnjaki (npr. Boney-McCoy in Finkelhor, 1995; Thompson, Kingree in Desai, 2004) ugotavljajo, da dečki pogosteje doživljajo fizične zlorabe v otroštvu kot deklice, vendar je fizična zloraba kljub temu, da ima negativne posledice tako za fante kot za dekleta, veliko bolj škodljiva za dekleta, ker močnejše vpliva na njihovo samopodobo in tudi na doživljanje intimnosti. Nekateri (npr. Rubin, 1983) v tem vidijo tudi razlike v razvoju spolne identitete med deklicami in dečki. Slednji morajo potlačiti svojo emocionalno navezanost na mater, ne pa spolne privlačnosti, zato je pozneje spolna oziroma telesna povezava dominantna v njihovih romantičnih odnosih. Pri deklicah je ravno obratno; ker potlačijo svojo seksualno privlačnost na mater, emocionalna pa ostane, bodo zato prav prek čustev lahko doživljale najglobljo intimnost v odnosih (Rubin, 1983). Zaradi teh razlik v otroškem doživljanju ženske iščejo intimnost, zavezo in varnost v intimnih odnosih, moški pa romantično privlačnost in intimnost doživlja bolj preko fizične privlačnosti (Pines, 1999). Fizično zlorabljeni otroci se nagibajo k izogibajočemu stilu navezanosti, k večji anksioznosti, agresiji, primitivnim obrambnim mehanizmom, suicidalni in depresivni simptomatologiji (Finzi in dr., 2002; Kent, Waller in Dagnan, 1999; Lipschitz, Bernstein, Winegar in Southwick, 1999). Študije kažejo, da je klinična depresija pogostejša pri fizično in spolno zlorabljenih dekletih kot pa pri tistih, ki so bile le fizično zlorabljene (Green, Russo, Navratil in Loeber, 1999). Tako fizične kot spolne zlorabe pa kažejo na pogostejše travmatične odzive v medosebnih odnosih, ob tem pa je možno zaslediti tudi pogostejše disociativne motnje, misli vsiljivke in različne »flashbacke« ter večji strah pred intimnostjo (Davis, Petretic-Jackson in Ling, 2001). Kolko (1992, po Davis in dr., 2001) ugotavlja, da so fizično zlorabljeni otroci kot odrasli veliko bolj agresivni in občutljivi na vsako stvar. Mullen (1996, po Davis in dr., 2001) dodaja, da imajo vsi ti odrasli v partnerskih odnosih veliko več težav. Kljub temu, da odrasli posamezniki ne govorijo vedno o problemih, ki jih imajo v medosebnih odnosih, je kvaliteta njihovih odnosov lahko bistveno slabša, predvsem zaradi njihovega vedenja, samovrednotenja in doživljanja sebe, ki pa vedno bistveno vplivajo na vsako interakcijo z drugimi (Davis in dr., 2001). Čeprav obrambni mehanizmi, kot so disociacija in izogibanje, lahko na zelo učinkovit način znižajo »flashbacke« in spomine na travmatična doživetja, pa ravno ti mehanizmi obenem tudi povzročajo in ohranjajo strah pred intimnostjo ter s tem znižujejo možnost, da bi posameznik lahko izkusil drugačne, pozitivne odnose (Davis in dr., 2001).

Relacijsko družinski model (Gostečnik, 2004) govori o pravem začaranem krogu, ki se zdi usodno neizogiben, saj posameznik, ki je bil kot otrok zlorabljen, ne more »ne iskati« partnerja, ki mu ne bi ponovil vzdušja zlorabe iz otroštva. Vse to pa poteka na nezavedni ravni z namenom, da bi prišlo do razrešitve afektivnega psihičnega konstrukta, ki je najgloblja gonilna sila vsakega nefunkcionalnega odnosa, zato postane tudi bistveni sestavni del regulacije afekta. K. Kompan-Erzar (2003) piše, da se pri partnerjih, ki se ranljivosti izrazito bojijo, vzpostavi močan strah pred intimnostjo. V tistem partnerskem odnosu, kjer ni dovolj varnosti, da bi lahko partnerja drug pred drugim izrazila lastno šibkost, nemoč, strah in bolečino, bosta ranljiva čutenja pri sebi zanikala, pri drugem pa nehote spodbujala in povzročala. To čustveno dinamiko nerazrešenega konflikta bosta zakonca ponavljala v začaranem krogu enih in istih čustvenih stanj, ki pa ne bodo spodbujala odnosa k razvoju, ampak ravno nasprotno – varovala ju bodo pred ranljivostjo oziroma intimnostjo, ki si jo oba želita (Gostečnik, 1997, 1998, 2000, 2001, 2002, 2004). Afekti, ki so vezani na najzgodnejša doživetja, najgloblje zaznamujejo posameznikov dostop in pristop k intimnim odnosom ter predstavljajo jedro otrokove osebnosti (Solomon, 1992). Če takrat ni bilo čustvene varnosti, je vzpostavitev srečnega in zdravega intimnega partnerskega odnosa precej tvegana in težavna. Naseli se strah pred intimnostjo, ki pri možu in ženi preprečuje ravno tisto, kar si oba najbolj želita, saj tudi ob svojih starših nista bila slišana in sprejeta v najglobljih potrebah ter se zato strahovito bojita bližine, kajti s tem lahko tvegata ponovno zavrnitev, razočaranje in ranjenost (Gostečnik, 2001). Podobno tudi Napier (1998) piše, da smo najglobljo intimnost doživljali, ko smo bili še otroci v naročju svojih mater. Če smo bili takrat pogosto porinjeni v ogrožujoče, boleče vzdušje, smo se že zgodaj naučili, da je intimnost zelo nevarna in prav te zgodnje emocionalne rane so ene izmed prvenstvenih blokad pri intimnosti v odraslosti. Na nezavednem nivoju bodo ti pari ponovili travme iz otroštva in neizogibno razočarali drug drugega. V tej najzgodnejši dobi se oblikujejo tudi obrambni mehanizmi, ki pozneje na vseh mogočih področjih bistveno prispevajo k strahu pred intimnostjo.

Čeprav se mnenja o definiciji intimnosti razlikujejo, se mnogi teoretiki strinjajo, da je intimnost večdimenzionalna in da je sestavljena iz psihičnih komponent, kot so ljubezen in naklonjenost, osebnostno prepoznanje (nekdo te ima rad, si mu blizu, si te želi), zaupanje in odkrivanje sebe drugemu (Berscheid, 1985; Hatfield in Rapson, 1993; Levine, 1991; Prager, 1995, 1999; po Hook in dr., 2003). Bagarozzi (1997) piše, da je intimnost najbolj vitalna, centralna in kritična dimenzija vsakega bližnjega odnosa, kjer vlada zaveza, zato je prava intimnost sestavljena iz sedmih komponent: emocionalne, intelektualne, socialne, spolne, rekreativne, duhovne in estetične. K. Kompan-Erzar (2003) meni, da lahko intimnost med dvema odraslima osebama nastane samo v ozračju medsebojne iskrenosti, odprtosti in ranljivosti. Intimnost po Waringu in Reddonu (1983) vključuje način reševanja konfliktov, izražanje čustvene bližine, predanost zakonu, seksualnost, samozaupanje in samozavest partnerjev, zmožnost delati in se zabavati skupaj, medsebojno deljenje misli, prepričanj in čutenj

ter neodvisnost partnerjev od primarne družine. Napier (1998) intimnost opisuje kot most med dvema osebama, ki se ne počutita prisiljeni, da morata biti skupaj, ampak je to njuna odločitev, da se bosta skupaj predali in doživljali najlepše trenutke.

Raziskave kažejo, da zlorabljeni pogosteje menjajo spolne partnerje in iščejo predvsem samozavest ter samovrednotenje zaradi strahu pred intimnostjo (Traeen in Sorensen, 2000; Chu in Bowman, 2002; Meston in Heiman, 1999; Noll, Trickett in Putnam, 2003). Martin in Ashby (2004) ugotavljata, da tisti, ki so nagnjeni k perfekcionizmu, doživljajo večji strah pred intimnostjo, medtem ko Lutwak, Panish in Ferrari (2003) trdijo, da ima sram, ter z njim povezano samoobtoževanje in obtoževanje drugih, največjo vlogo pri tem strahu. Podobno tudi Blavier in Glenn (1995) menita, da ponotranjen sram, ki ga čutita partnerja, zamegli realno dojemanje tako sebe, partnerja, kot tudi partnerskega odnosa, kar pa vpliva na večji strah pred intimnostjo.

Iz zgoraj navedenih raziskav o fizični zlorabi v otroštvu in strahu pred intimnostjo v odrasli dobi lahko vidimo, da imajo posamezniki, ki so bili fizično zlorabljeni kot otroci, poleg drugih posledic tudi več težav in strahu pred intimnostjo v partnerskih odnosih. Primanjkuje pa raziskav, kjer bi ugotavljali izključno korelacijo med fizično zlorabo v otroštvu in strahom pred intimnostjo v partnerskih odnosih, s čimer se ukvarja pričujoči prispevek.

Predvidevam, da bodo fizično zlorabljeni imeli večji strah pred intimnostjo kot tisti, ki niso bili fizično zlorabljeni, ter da sta pogostost in intenzivnost fizične zlorabe pozitivno povezani s strahom pred intimnostjo. Zlasti pa se želim v raziskavi osredotočiti na štiri raziskovalne skupine, ki doslej še niso bile predmet raziskovanja, vsaj kar se tiče fizičnih zlorab v povezavi s strahom pred intimnostjo. Te štiri skupine so:

1. skupina fantov in deklet, ki hodijo skupaj in ne živijo skupaj,
2. skupina fantov in deklet, ki so neporočeni in že živijo skupaj (skupina kohabitantov),
3. skupina ločenih in
4. skupina poročenih.

Te štiri skupine bom med seboj primerjala in predvidevam, da bom odkrila razliko v strahu pred intimnostjo med tistimi, ki so bili fizično zlorabljeni, in med tistimi, ki niso bili fizično zlorabljeni. Obenem tudi predvidevam, da bo v 1. skupini, kjer partnerja še ne živita skupaj, manjši strah pred intimnostjo kakor v ostalih treh. Poleg tega predvidevam, da bo največji strah pred intimnostjo v 3. skupini, saj imajo ločeni še dodatno izkušnjo prevare, izdajstva in zavrženosti. Znotraj teh skupin se bom osredotočala tudi na razlike med spoloma. Na podlagi ugotovitev literature (Pines, 1999; Rubin, 1983) tudi predvidevam, da bodo fantje, ki so bili fizično zlorabljeni, načeloma iskali več telesnega stika, kar bodo lahko doživljali kot manjši strah pred intimnostjo.

Metoda

Udeleženci

Vprašalnik je prejelo 500 oseb. V obdelavi smo upoštevali 355 vprašalnikov, ki so bili vrnjeni do zaključka zbiranja odgovorov in so bili obenem tudi v celoti izpolnjeni. V raziskavi je sodelovalo 123 moških (35 % vzorca) in 232 žensk (65 % vzorca). Pogoj sodelovanja ni bil, da udeleženci izpolnjujejo vprašalnik skupaj s partnerjem, ampak je lahko to storil samo eden izmed njiju, s tem da so se njegovi odgovori nanašali na odnos, v katerem je. Razdeljeni so bili v štiri skupine: v 1. skupini so bili fantje in dekleta, ki hodijo skupaj in ne živijo skupaj (skupina SH, 176 oseb), v 2. skupini so bili fantje in dekleta, ki živijo skupaj (skupina IZS, 58 oseb), v 3. skupini so bili poročeni (skupina P, 79 oseb) in v 4. skupini so bili ločeni (skupina L, 42 oseb). Skupina ločenih je odgovarjala na vprašanja glede na odnos, ki so ga imeli z bivšim partnerjem, od katerega so se ločili. Povprečna starost znotraj skupine SH je bila 24 let, trajanje odnosa pa 3 leta ($SD = 1,99$); povprečna starost v skupini IZS je bila 31 let, trajanje odnosa 7 let ($SD = 5,24$); povprečna starost v skupini P je bila 43 let, trajanje odnosa 20 let ($SD = 8,32$) in povprečna starost v skupini L je bila 42 let, trajanje odnosa pa 16 let ($SD = 8,68$). Upoštevala sem samo tiste vprašalnike, kjer je bilo trajanje odnosa daljše od enega leta, ker je bil tako bolj verjetno izključen vpliv zaljubljenosti, ki bi zagotovo bistveno spremenil realne rezultate.

Instrumenti

Strah pred intimnostjo (SPI) smo merili z lestvico *Fear-of-Intimacy Scale* (Descutner in Thelen, 1991). Lestvica je bila prevedena iz angleškega jezika v slovenski jezik. Originalna lestvica v prvem delu (A) zajema 30 vprašanj o zamišljenem partnerskem odnosu, v drugem (B) pa 5 vprašanj o preteklih partnerskih odnosih. Drugi del (B) oziroma zadnjih pet trditev smo v našem vprašalniku izločili iz lestvice, ker se navezuje na preteklo partnerske zveze vprašanih in bi zato lahko prihajalo do kakšnih primerjav med sedanjim in preteklimi partnerji, nas pa je zanimal le en intimen partnerski odnos. V prvem delu lestvice (delu A) si vprašani lahko zamišljajo, da so v intimnem partnerskem odnosu in na petstopenjski lestvici odgovarjajo, kako močno se strinjajo oziroma se ne strinjajo z vsako trditvijo. Trditve, ki predpostavljajo, da vprašani trenutno ni v intimnem partnerskem odnosu, smo priredili tako, da kažejo na to, da vprašani v takem odnosu je. Npr. trditev: »Partnerju bi mi bilo neprijetno pripovedovati o stvareh iz moje preteklosti, ki se jih sramujem,« smo zamenjali s trditvijo »Neprijetno mi je pripovedovati partnerju o stvareh iz moje preteklosti, ki se jih sramujem.« Izločili smo 9. trditev, ki se glasi: »Del mene bi se bal vzpostaviti resno dolgoročno partnersko zvezo,« kajti udeleženci so že v taki zvezi in ta tematika zanje ni smiselna. Izjema je bila skupina ločenih, ki so na vseh 29 vprašanj v prvem delu našega vprašalnika odgovarjali glede na pretekli odnos s svojim bivšim partnerjem.

Descutner in Thelen (1991) sta pokazala, da je angleška verzija lestvice veljaven in zanesljiv inštrument (z enomesečno test-retest korelacijo 0.89) za merjenje tesnobe posameznika glede čustvene intimnosti v partnerskem odnosu. Višji kot je rezultat, večji je strah pred intimnostjo.

Fizično zlorabo v otroštvu (FZ) smo merili z lestvico avtorja Strausa (1979), ki je narejena za namene odkrivanja fizičnih zlorab, sestavljena pa je iz 12 vprašanj. Vprašani so odgovarjali, če so kot otroci (otročstvo ni bilo posebej definirano) izkusili katero izmed 12 nasilnih obnašanj s strani mame, očeta, učitelja v šoli, sorodnikov ali drugih oseb. Med nasilna obnašanja so spadala naslednja dejanja: grobo suvanje ali porivanje, metanje predmetov v otroka, puljenje las, udarci ali klofutanje, brcanje ali grizenje, dušenje, davljenje ali poskus utopitve, grobo pretepanje z roko, pretepanje s predmeti, grožnje s pištolo, grožnje s kakim drugim orožjem, uporaba pištole nad otrokom na kakšen drug način ter uporaba drugega orožja nad otrokom na kakšen drug način. Če so udeleženci odgovorili na eno izmed vprašanj pritrdilno, smo jih po navodilih avtorja lestvice Strausa obravnavali kot fizično zlorabljene v otroštvu. Na koncu lestvice pa smo dodali še vprašanje: »Kako pogosto ste bili fizično kaznovani kot otroci?« Udeleženci so izbirali med odgovori *redko*, *občasno*, *pogosto in nikoli*. S temi odgovori smo lahko ocenjevali povezavo med pogostostjo fizične zlorabe v otroštvu in strahom pred intimnostjo v partnerskih odnosih.

Postopek

Postopek zbiranja udeležencev je deloma potekal s pomočjo dveh skupin, ki potekata v okviru Frančiškanskega družinskega inštituta v Ljubljani – skupine za »predzakonce« in skupine za »razporočene« (ločene). Prisotni na skupinah (57 %) so spadali v skupine SH, IZS ter L, bili pa so iz cele Slovenije. S strani vodstva obeh skupin je bilo pridobljeno dovoljenje, da se prisotne lahko zaprosi za udeležbo v raziskavi. Vodja jim je povedal, kaj se bo v raziskavi ugotavljalo in predstavil raziskovalko, ki je razložila, da je udeležba prostovoljna in da bodo vsi odgovori anonimni ter uporabljeni izključno v raziskovalne namene. Na začetku enega od srečanj skupine so vprašalnik skoraj vsi izpolnili, razen nekaterih posameznikov, ki že vnaprej niso želeli sodelovati. Ostali udeleženci (43 %) pa so bili izbrani izmed študentov 1. letnika Teološke fakultete v Mariboru in Ljubljani. Nepopolno izpolnjene vprašalnike in vprašalnike udeležencev, pri katerih je bilo trajanje odnosa krajše od enega leta ($N = 145$), smo izločili, ostale ($N = 355$) pa smo na osnovi statusa razvrstili v štiri skupine. Za analizo rezultatov smo uporabili predvsem statistični metodi *t*-testa za neodvisne vzorce z neenako varianco in *t*-testa za neodvisne vzorce z enako varianco. Oblikovali smo skupine glede na spol, glede na dejstvo ali je bila oseba fizično zlorabljena ali ne ter glede na status (ločeni, poročeni, skupina fantov in deklet, ki hodijo skupaj, pa ne živijo skupaj ter skupina fantov in deklet, ki hodijo skupaj in živijo skupaj) ter jih s *t*-testi primerjali med seboj. Zaradi večjega razumevanja rezultatov smo za vsako polje izračunali še mero učinka.

Rezultati

Rezultati vseh udeleženi v raziskavi ($N = 355$) kažejo, da je bilo 285 (80 %) udeležencev fizično zlorabljenih v otroštvu, od tega 167 (47 %) redko, 91 (25 %) občasno in 27 (8 %) pogosto. Le 70 (20%) udeležencev ni bilo nikoli fizično zlorabljenih. Moški so bili nekoliko pogosteje žrtve fizične zlorabe kot ženske (od vseh moških jih je bilo 83 % fizično zlorabljenih, od vseh žensk pa 79 %), vendar ta razlika ni statistično pomembna.

Največji strah pred intimnostjo imajo osebe, ki so bile pogosto fizično zlorabljene ($M = 68$, $SD = 20$), sledijo občasno fizično zlorabljene osebe ($M = 64$, $SD = 16$) in potem še redko fizično zlorabljene osebe ($M = 60$, $SD = 18$). Najmanjši strah pred intimnostjo imajo nikoli fizično zlorabljene osebe ($M = 59$, $SD = 18$). Med tistimi, ki so bili redko, občasno ali pogosto fizično zlorabljeni obstajajo torej razlike v strahu pred intimnostjo, vendar te niso statistično pomembne (pogosto fizično zlorabljeni in občasno fizično zlorabljeni: $t(116) = 0,926$, $p > 0,05$; pogosto fizično zlorabljeni in redko fizično zlorabljeni: $t(192) = 1,89$, $p > 0,05$; občasno fizično zlorabljeni in redko fizično zlorabljeni: $t(256) = 1,630$, $p > 0,05$). Če te skupine primerjamo še s tistimi, ki niso bili nikoli fizično zlorabljeni, podobno ne pride do statistično pomembnih razlik, čeprav se razlike statistični pomembnosti približujejo (npr. med pogosto fizično zlorabljenimi in nikoli fizično zlorabljenimi je $t(95) = 1,96$, $p = 0,053$). Mere učinka pri razlikah med pogosto fizično zlorabljenimi in redko fizično zlorabljenimi ($d = 0,40$) ter med pogosto fizično zlorabljenimi in nikoli fizično zlorabljenimi ($d = 0,44$) kažejo na srednje velike učinke skupine, medtem ko so mere učinka pri ostalih primerjavah skupin nižje.

Tabela 2 kaže, da imajo moški, ki niso bili fizično zlorabljeni, večji strah pred intimnostjo kot moški, ki so bili fizično zlorabljeni, vendar razlika ni statistično pomembna, $t(121) = -0,592$, $p > 0,05$. Pri ženskah je ravno obratno – večji strah pred intimnostjo imajo tiste, ki so bile fizično zlorabljene, kot tiste, ki niso bile, vendar razlika prav tako ni statistično pomembna, $t(230) = 1,749$, $p > 0,05$. Te ugotovitve veljajo tako za posamezne skupine kot za vse udeležence raziskave skupaj. Pri vseh vprašanih smo ugotovili tudi, da imajo fizično zlorabljeni moški večji (vendar ne statistično pomembno) strah pred intimnostjo kot fizično zlorabljene ženske, $t(283) = -0,653$, $p > 0,05$. Enako velja tudi za nikoli fizično zlorabljene moške, ki imajo ravno tako večji (vendar ne statistično pomembno) strah pred intimnostjo kot nikoli fizično zlorabljene ženske, $t(68) = -1,91$, $p > 0,05$.

Tabela 1. Število in odstotek udeležencev glede na pogostost fizične zlorabe.

	nikoli FZ	redko FZ	občasno FZ	pogosto FZ
Moški	21(17%)	62(50%)	30(24%)	10(9%)
Ženske	49(21%)	105(45%)	61(26%)	17(8%)
Vsi (m+ž)	70(20%)	167(47%)	91(25%)	27(8%)

Opomba. FZ – fizično zlorabljeni. m+ž – skupaj moški in ženske

Tabela 2. Strah pred intimnostjo (SPI) pri fizično zlorabljenih in nikoli fizično zlorabljenih moških in ženskah.

	ločeni			poročeni			SH			IZS			VSE SKUP.		
	m.	ž.	m+ž	m.	ž.	m+ž	m.	ž.	m+ž	m.	ž.	m+ž	m.	ž.	m+ž
FZ															
<i>M</i>	76	77	76	68	62	64	61	60	60	58	55	56	63	62	62
<i>SD</i>	14	21	20	19	17	18	16	17	17	13	14	13	17	18	18
NFZ															
<i>M</i>	/	76	76	70	59	61	65	53	57	64	50	56	65	57	59
<i>SD</i>	/	22	22	24	21	21	18	15	17	16	11	15	17	18	18

Opombe. FZ – fizično zlorabljeni, NFZ – nikoli fizično zlorabljeni, m. – moški, ž. – ženske, m+ž – skupaj moški in ženske, SH – skupna hoja fant/punca (ne živijo skupaj), IZS – skupna hoja fant/punca (živijo skupaj), VSE SKUP. – vse skupine skupaj.

Raziskava je tudi pokazala, da je strah pred intimnostjo večji pri (pogosto, občasno in redko skupaj) fizično zlorabljenih osebah kot pri nikoli fizično zlorabljenih osebah, vendar ta razlika ni statistično pomembna (glej tabelo 4, polje FZvsi udelež.-NFZvsi udelež.).

Skupina ločenih (L) ima največji strah pred intimnostjo, sledi skupina poročenih (P), potem skupina fantov in deklet, ki hodijo skupaj in ne živijo skupaj (SH), in nazadnje še skupina fantov in deklet, ki so neporočeni in že živijo skupaj (IZS; glej tabelo 2).

Ker večšmerne ANOVA-e nismo mogli izvajati (eno polje, NFZmL, je prazno, vsi ločeni moški v našem vzorcu so bili namreč fizično zlorabljeni, glej tabelo 3), smo s *t*-testi preverili znotraj vseh štirih skupin (skupine SH, IZS, P in L) morebitne razlike v strahu pred intimnostjo med fizično zlorabljenimi in nikoli fizično zlorabljenimi moškimi in ženskami (glej tabelo 3). Prav tako smo preverjali s *t*-testi pomembnost razlik med vsemi skupinami (iz vsake skupine smo fizično zlorabljene/nikoli fizično zlorabljene moški in ženske primerjali še z vsemi ostalimi tremi skupinami fizično zlorabljenih in nezlorabljenih moških in žensk; glej tabelo 3). Potem pa smo z isto metodo ugotavljali, če obstajajo statistično pomembne razlike med skupinami (med skupino SH, IZS, P in L), vendar ne glede na spol, ampak samo glede na dejstvo, ali je šlo za fizično zlorabo ali ne (glej tabelo 4). Ker je bilo izvedenih veliko število *t*-testov na istih podatkih (tabela 3 in 4), je verjetnost napake tipa I najverjetneje podcenjena, vendar smo se v izogib napaki tipa II odločili, da popravka za število testov v naši analizi ne bomo uporabili¹. Zaradi boljše primerljivosti smo nato izračunali še mero učinka (Cohenov *d*) za vsako polje (glej tabelo 3 in 4), ki kaže na praktično pomembnost razlike (npr.

¹ Pri velikem številu *t*-testov na istih podatkih je verjetnost napake tipa I večja, kot bi bila v primeru izvajanja enega samega *t*-testa. Pri izračunu bi lahko uporabili Bonferronijev popravek, pri katerem zahtevano raven tveganja dobimo tako, da zahtevanih 5 % delimo s številom vseh *t*-testov, vendar bi to v našem primeru pomenilo, da bi bila potrebna raven zelo restriktivna in zahtevna in bi težko prišlo do statistične pomembnosti pri kateremkoli testu. Zaradi tega je uporaba Bonferronijevega popravka tudi vprašljiva, saj je zelo konzervativen in je vsak individualen test podvržen nerazumljivo visokemu standardu, kar povečuje verjetnost za napako tipa II in onemogoči, da bi bili legitimno pomembni rezultati odkriti (npr. Walld, 2003).

Cankar in Bajec, 2003).

Rezultati so pokazali, da *znotraj* posameznih skupin ni bilo statistično pomembnih razlik v strahu pred intimnostjo pri fizično zlorabljenih in tistih, ki niso bili fizično zlorabljeni (glej tabelo 3), razen v skupini SH se kaže statistično pomembna razlika med nikoli fizično zlorabljenimi moškimi in nikoli fizično zlorabljenimi ženskami (glej tabelo 3, polje NFZmSH-NFZžSH). To razliko označuje srednja vrednost mere učinka ($d = 0,50$). Mere učinka so pri razlikah med spoloma podobne tudi v skupini poročenih (dosegajo srednje vrednosti).

Bistveno več statistično pomembnih razlik pa se kaže *med* posameznimi skupinami. Omenila bom samo najpomembnejše. Med vsemi fizično zlorabljenimi ženskami daleč najbolj izstopa skupina fizično zlorabljenih ločenih žensk (FZž(L)), saj so med njo in ostalimi tremi skupinami fizično zlorabljenih žensk statistično pomembne razlike na nivoju 1-odstotnega tveganja (glej tabelo 3, polje FZžL-FZžSH, polje FZžL-FZžP in polje FZžL-FZžIZS). Mere učinka med to skupino in ostalimi skupinami imajo večje vrednosti (tabela 3).

Presenetljivo je, da se prav ta skupina fizično zlorabljenih ločenih žensk statistično pomembno razlikuje od fizično zlorabljenih moških iz skupine SH (glej tabelo 3, polje FZžL-FZmSH) in IZS (polje FZžL-FZmIZS).

Skupina nikoli fizično zlorabljenih ločenih žensk je manj izstopajoča, čeprav rezultati kažejo, da so razlike med slednjo skupino in nikoli fizično zlorabljenimi ženskami iz skupine SH (glej tabelo 3, polje NFZžL-NFZžSH) ter nikoli fizično zlorabljenimi ženskami iz skupine IZS (polje NFZžL-NFZžIZS) prav tako statistično pomembne. Mere učinka te skupine fizično zlorabljenih ločenih žensk v primerjavi z drugimi skupinami dosega večinoma visoke vrednosti.

Prav tako so rezultati pokazali, da so nikoli fizično zlorabljene ženske iz skupine IZS imele med vsemi udeleženci raziskave najmanjši strah pred intimnostjo, kar posledično, v primerjavi z drugimi skupinami prinaša precejšnje statistično pomembne razlike na ravni 1-odstotnega tveganja. Naj omenim to razliko samo med dvema skupinama - med fizično zlorabljenimi moškimi iz skupine L (glej tabelo 3, polje FZmL-NFZžIZS) in med fizično zlorabljenimi ženskami iz skupine L (polje FZžL-NFZžIZS). Mere učinka te skupine nikoli fizično zlorabljenih žensk v skupini IZS v primerjavi z drugimi skupinami kažejo tudi visoke vrednosti (predvsem v primerjavi s skupino ločenih in poročenih).

Med vsemi moškimi udeleženci pa so imeli največji strah pred intimnostjo ločeni, kar tudi nakazuje na mnoge statistično pomembne razlike v primerjavi z drugimi skupinami, in sicer na nivoju 1-odstotnega tveganja. Fizično zlorabljeni ločeni moški se razlikujejo od: fizično zlorabljenih žensk iz skupine SH (glej tabelo 3, polje FZmL-FZžSH), fizično zlorabljenih moških iz skupine IZS (polje FZmL-FZmIZS), nikoli fizično zlorabljenih žensk iz skupine SH (polje FZmL-NFZžSH), fizično zlorabljenih žensk iz skupine IZS (polje FZmL-FZžIZS) ter še od mnogih drugih skupin.

Če sedaj v splošnem pogledamo še rezultate za vse skupine udeležencev skupaj (tabela 4), lahko vidimo, da imajo daleč največji strah pred intimnostjo tisti, ki so ločeni

Najmanjši SPI ← _____ NFZž _____ FZž _____ FZm _____ NFZm _____ → Največji SPI

Slika 1. Stopnja strahu pred intimnostjo glede na spol in dejstvo, ali je bila oseba fizično zlorabljena ali ni bila. Oznaka NFZž predstavlja nikoli fizično zlorabljene ženske, FZž fizično zlorabljene ženske, FZm fizično zlorabljene moške, NFZm nikoli fizično zlorabljene moške in SPI strah pred intimnostjo.

Tabela 4. Rezultat *t*-testa, stopnje svobode, vrsta testa in mera učinka (Cohenov *d*) pri testiranju razlik v strahu pred intimnostjo med skupinami, vendar ne glede na spol.

	NFZ m+ž L	FZ m+ž L	NFZ m+ž P	FZ m+ž P	NFZ m+ž SH	FZ m+ž SH	NFZ m+ž IZS	FZ m+ž Vsi udelež.	VSE ž FZ+NFZ
FZm+ž L	-0,054 <i>df</i> =40 a <i>d</i> =0,02								
NFZm+ž P	1,430 <i>df</i> =18 a <i>d</i> =0,68	2,427* <i>df</i> =48 a <i>d</i> =0,73							
FZm+ž P	1,595 <i>df</i> =69 a <i>d</i> =0,67	3,336** <i>df</i> =99 a <i>d</i> =0,66	-0,464 <i>df</i> =77 a <i>d</i> =0,14						
NFZm+ž SH	2,45* <i>df</i> =41 a <i>d</i> =1,02	4,534** <i>df</i> =71 a <i>d</i> =0,94	0,722 <i>df</i> =49 a <i>d</i> =0,23	1,839 <i>df</i> =100 a <i>d</i> =0,37					
FZm+ž SH	2,310* <i>df</i> =143 a <i>d</i> =0,95	5,159** <i>df</i> =173 a <i>d</i> =0,90	0,267 <i>df</i> =151 a <i>d</i> =0,08	-1,488 <i>df</i> =202 a <i>d</i> =0,22	-0,925 <i>df</i> =174 a <i>d</i> =0,17				
NFZm+ž IZS	2,444 <i>df</i> =17 a <i>d</i> =1,07	3,504** <i>df</i> =47 a <i>d</i> =1,02	0,796 <i>df</i> =25 a <i>d</i> =0,31	1,541 <i>df</i> =76 a <i>d</i> =0,46	-0,282 <i>df</i> =48 <i>d</i> =0,09	0,911 <i>df</i> =150 a <i>d</i> =0,26			
FZm+ž IZS	2,243 <i>df</i> =6 b <i>d</i> =1,30	5,449** <i>df</i> =59 b <i>d</i> =1,08	0,915 <i>df</i> =16 b <i>d</i> =0,35	-2,559* <i>df</i> =108 a <i>d</i> =0,48	0,399 <i>df</i> =67 b <i>d</i> =0,09	1,551 <i>df</i> =182 a <i>d</i> =0,27	-0,030 <i>df</i> =56 a <i>d</i> =0,01		
NFZ Vsi udelež. VSI m FZ+NFZ								-1,246 <i>df</i> =353 a <i>d</i> =0,17	-1,471 <i>df</i> =353 a <i>d</i> =0,16

Opombe. NFZm+ž – nikoli fizično zlorabljeni moški in ženske, FZm+ž – fizično zlorabljeni moški in ženske, P – poročeni, L – ločeni, SH – skupna hoja fant/punca (ne živijo skupaj), IZS – skupna hoja fant/punca (živijo skupaj): a – *t* test za neodvisne vzorce z enako varianco, b – *t* test za neodvisne vzorce z neenako varianco. **p* < 0,05. ***p* < 0,01.

in so bili kot otroci fizično zlorabljeni. Razlika med njimi in vsemi ostalimi, tako fizično zlorabljenimi kot tudi nikoli fizično zlorabljenimi udeleženci raziskave, je statistično pomembna na nivoju 1-odstotnega tveganja in tudi mera učinka je velika (glej tabelo 4, stolpec FZm+žL). V nasprotju s tem pa ni statistično pomembnih razlik v strahu pred intimnostjo med moškimi in ženskami (polje VSEžFZ+NFZ-VSI mFZ+NFZ), niti med fizično zlorabljenimi in tistimi, ki niso bili nikoli fizično zlorabljeni v otroštvu (FZ Vsi udelež.-NFZ Vsi udelež.), čeprav rezultati kažejo na nekoliko večji strah pred

intimnostjo pri moških kot pri ženskah (pri raziskovalnih udeležencih; glej tabelo 2). Slika 1 prikazuje, kaj v splošnem velja za vse udeležence raziskave brez skupine ločenih (za skupino SH, IZS in P; $N = 313$), glede na spol in fizično zlorabljenost.

Razprava

Rezultati presenetljivo kažejo, da je bilo 80 % vprašanih fizično zlorabljenih (glede na kriterije Strausovega vprašalnika, ki meri fizično zlorabo), iz česar bi lahko sklepali, da je fizična zloraba kot vzgojno sredstvo še zelo prisotna. Na podlagi relacijske paradigme (Gostečnik, 2004) bi lahko razlagali, da starši še v veliki meri regulirajo afekte jeze, besa in nasilja preko fizičnega kaznovanja. Tako kot druge raziskave (Boney-McCoy in Finkelhor, 1995; Thompson, Kingree in Desai, 2004), tudi naša raziskava opozarja na dejstvo, da so bili moški nekoliko pogosteje žrtve fizične zlorabe v otroštvu kot ženske.

V splošnem je naša študija pokazala trend, da je strah pred intimnostjo večji pri fizično zlorabljenih osebah kot pri nikoli fizično zlorabljenih osebah, res pa je, da ta razlika ni statistično pomembna (glej tabelo 4, polje FZ Vsi udelež.-NFZ Vsi udelež.). Če vključimo še pogostost fizičnega kaznovanja, lahko rečemo, da imajo udeleženci v naši raziskavi, ki so bili pogosteje fizično zlorabljeni, večji strah pred intimnostjo od tistih, ki so bili občasno fizično zlorabljeni, slednji pa večji strah pred intimnostjo kot redko fizično zlorabljene osebe. Te razlike prav tako niso statistično pomembne, se pa razlika med pogosto fizično zlorabljenimi in nikoli fizično zlorabljenimi približuje statistični pomembnosti, velikost učinka je srednja. Do ugotovitev, da imajo fizično zlorabljene osebe v splošnem večji strah pred intimnostjo, so prišli prej že nekateri drugi avtorji (Cohen in Brook, 1995, po Ehrensaft in dr., 2003; Davis, Petretic-Jackson in Ling, 2001; Fergusson in Linskey, 1997, po Ehrensaft in dr., 2003). Naša raziskava sicer nakazuje to povezanost, vendar pa ni odkrila tako velikih razlik. Iz tega bi lahko sklepali, da je verjetno strah pred intimnostjo v veliki meri odvisen tudi od drugih dejavnikov, kot so npr. možna spolna zloraba v otroštvu, čustveno vzdušje in zapleti v družini, nasilje med zakoncema, predelava takih (travmatičnih) izkušenj itd., ki pa jih v tej raziskavi nismo zajeli. Možno je tudi, da so majhne razlike v naši raziskavi posledica omejitev raziskave, ki so opisane v nadaljevanju.

Glede različnega pomena, ki ga ima fizična zloraba na moške in na ženske, lahko omenimo, da Boney-McCoy in Finkelhor (1995) in Thompson, Kingree in Desai (2004) poudarjajo, da ima fizična zloraba, ne glede na pogostost, v vsakem primeru negativne posledice (tako za fante kot dekleta), čeprav je veliko bolj škodljiva za deklice, saj močneje vpliva na njihovo samopodobo in doživljanje intimnosti. Naši rezultati pa presenetljivo kažejo, da imajo fizično zlorabljeni moški manjši strah pred intimnostjo v primerjavi z nikoli fizično zlorabljenimi moškimi (čeprav razlika ni statistično pomembna). Ugotovitev, da imajo fizično zlorabljeni moški celo nekoliko (čeprav ne statistično) manjši strah pred intimnostjo, bi lahko nekoliko razjasnili s tem, da je za

poročanje o strahu treba biti v »stiku« s tem strahom (npr. Gostečnik, 2004), ki pa so ga lahko morali ti fizično zlorabljeni potlačiti. Možno je tudi, da so fizično zlorabljeni moški nekoliko zamenjevali čustveno bližino ali intimnost s telesno. Relacijska družinska paradigma (npr. Gostečnik, 2004) namreč trdi, da fizično zlorabljeni moški bolj intenzivno iščejo navezanost in intimnost preko telesnosti (ker je preko telesnosti – fizičnega kaznovanja bil mnogokrat vzpostavljen odnos s pomembnimi drugimi; gredo hitreje v telesno intimnost in na tem področju doživljajo manj ovir - strahu), kar lahko tudi pomeni, da zamenjujejo telesno intimnost s čustveno (Gostečnik, 2004). Tako bi rezultat bolj odražal strah tudi pred telesno bližino v skupini zlorabljenih moških (kjer morda lahko predvidevamo, da je manjši od strahu pri nezlorabljenih moških), ne pa toliko v skupini žensk. Mogoče bi lahko to razlagali tudi iz teoretičnih predvidevanj o razvoju moške spolne identitete, ko dečki potlačijo čustveno navezavo na mamo in ohranijo fizično, seksualno navezavo nanjo, kar pa pozneje preusmerijo na druge ženske (Rubin, 1983). Posledično bi to lahko tudi v našem primeru pomenilo, da moški vstopajo v odnose bolj preko fizičnega kontakta, zato so tudi manj dovzetni za čustven svet (Pines, 1999), zanikajo bolečino in strah, saj je to morda način, na katerega so se naučili priti v stik. Prav tako bi nam lahko razvoj ženske spolne identitete pomagal razumeti, zakaj ženske vstopajo v odnose bolj preko čustev. Kot deklice so morale potlačiti telesno navezavo na mamo, čustveno pa so lahko ohranile (Rubin, 1983), zato morda tudi kasneje v odnosih z moškimi najprej iščejo čustveno intimnost in telesno varnost (Pines, 1999), ki jim je verjetno bolj pomembna, lahko so bolj v stiku tudi s problemi, ki zadevajo to področje intimnosti. Zaradi vsega zgoraj opisanega lahko torej prihaja do razlik (čeprav, kot rečeno, statistično nepomembnih) med moškimi in ženskami glede tega, kakšna je povezava med fizično zlorabo in strahom pred intimnostjo.

Med skupinami po strahu pred intimnostjo izstopa skupina ločenih, predvsem fizično zlorabljenih, ki ima največji strah pred intimnostjo (fizično zlorabljeni ločeni imajo v primerjavi z vsemi ostalimi skupinami statistično pomembno višjo stopnjo strahu pred intimnostjo (glej tabelo 4, stolpec FZm+žL). Mere učinka dosežajo večje vrednosti tako v skupini fizično zlorabljenih ločenih (v primerjavi z ostalimi skupinami) kot tudi v skupini nikoli fizično zlorabljenih ločenih (glej tabelo 4, stolpec FZm+žL in NFZm+žL). Možno je, da so imeli ločeni že pred ločitvijo večji strah pred intimnostjo in je to tudi pripomoglo k njihovi izbiri partnerja, k zapletom in ločitvi, možno pa je, da je tudi sama ločitev vplivala na njihov strah pred intimnostjo.

Če primerjamo štiri skupine oseb med sabo, lahko ugotovimo, da so tudi med njimi bistvene razlike. Največji strah pred intimnostjo imajo ločeni, potem poročeni, potem udeleženci iz skupine SH in nato iz skupine IZS (glej tabelo 2). Najbolj presenetljivo je, da imajo najmanjši strah pred intimnostjo ženske iz skupine IZS (razlikujejo se celo od fizično zlorabljenih poročenih žensk in fizično zlorabljenih ločenih žensk, glej tabelo 3). Pričakovali bi, da bodo imele večji strah pred intimnostjo od poročenih, ker so (ženske iz skupine IZS) neporočene. Mogoče bi lahko tak rezultat razlagali tudi s tem, kar piše K. Kompan-Erzar (2003), ki pravi, da če v partnerskem odnosu ni dovolj varnosti, da bi partnerja drug pred drugim lahko izrazila lastno šibkost,

nemoč, strah in bolečino, bosta ranljiva čutenja (torej v našem primeru strah pred intimnostjo) pri sebi zanikala. Možno je tudi, da imajo v skupini IZS (tako moški kot ženske) manjši strah pred intimnostjo med drugim zato, ker so mlajši in je njihov odnos verjetno bolj v začetnih fazah (povprečno trajanje odnosa je 5 let) kot odnos poročenih (povprečno trajanje odnosa je 20 let). Vendar pa imajo v skupini SH v primerjavi s skupino IZS večji strah pred intimnostjo, čeprav sta obe skupini po dolžini trajanja odnosa primerljivi. To morda lahko razlagamo tudi s tem, da je verjetno večji strah pred intimnostjo povezan z dejstvom skupnega bivanja – v skupini IZS živijo skupaj, ker imajo manjši strah pred intimnostjo od skupine SH, kjer ne živijo skupaj.

Če torej povzamemo rezultate naše raziskave, lahko vidimo, da imajo največji strah pred intimnostjo nikoli fizično zlorabljeni moški, sledijo fizično zlorabljeni moški, potem fizično zlorabljene ženske, nato pa nikoli fizično zlorabljene ženske. Izjema je skupina ločenih, kjer so bili vsi moški fizično zlorabljeni in so imeli manjši strah pred intimnostjo kot fizično zlorabljene ločene ženske, kar bi lahko glede na relacijsko družinsko paradigmo (Gostečnik, 2004) razlagali, da so ženske bolj ozavestile fizično zlorabo in s tem v zvezi strah pred intimnostjo. Ta skupina ločenih zelo izstopa in kaže na mnoge statistično pomembne razlike in tudi na visoke mere učinka, omenili bomo le nekatere. Daleč največ statistično pomembnih razlik na nivoju 1-odstotnega tveganja je med fizično zlorabljenimi ločenimi ženskami ter fizično zlorabljenimi in nikoli fizično zlorabljenimi moškimi ter ženskami iz ostalih skupin, kar lahko razlagamo z že omenjeno možnostjo, da so bile verjetno fizično zlorabljene tudi v zakonu in so po izgubi navezanosti oziroma ločitvi bile sposobne ozavestiti fizično zlorabo in lahko sedaj odprto o njej govorijo (Gostečnik, 2001). To predpostavko mogoče samo še potrjuje rezultat, ki kaže, da imajo fizično zlorabljene ločene ženske večji strah pred intimnostjo kot fizično zlorabljene ženske iz skupine SH ter IZS, kar je lahko tudi posledica slabe izkušnje v zakonu.

Pri vrednotenju rezultatov je potrebno upoštevati nekaj omejitev raziskave. Verjetno so na rezultate vplivale tudi specifične lastnosti skupin udeležencev (del udeležencev so bili študentje ene same fakultete). Tam, kjer smo dobili statistično pomembne razlike, se je pomembno tudi zavedati, da je bilo potrebno izvesti več *t*-testov in je zato verjetnost napake tipa I v naših rezultatih podcenjena. Fizična zloraba v otroštvu tudi ni edini dejavnik, ki vpliva na strah pred intimnostjo, kar pomeni, da nekatere osebe morda nikoli niso bile fizično zlorabljene, so pa lahko doživele spolno ali čustveno zlorabo, zanemarjanje ali kako drugo travmo in zaradi teh faktorjev doživljajo večji strah pred intimnostjo. Vprašalnik o strahu pred intimnostjo se je nanašal le na čustveni del, zato ne moremo vedeti, kakšni bi bili rezultati, če bi se vprašanja navezovala tudi na druge komponente intimnosti (seksualna, duhovna, intelektualna, socialna...), ki jih omenja npr. Bagarozzi (1997), na samozavest itd. Poleg tega je bil vprašalnik nekoliko spremenjen in je zato njegova zanesljivost in veljavnost lahko bolj vprašljiva, kot je bila ugotovljena za originalno verzijo. Prav tako je bil zaradi pogostosti fizične zlorabe numerus pri nikoli fizično zlorabljenih manjši ($N = 70$), če pa upoštevamo še delitev v tri skupine (pri ločenih so bili vsi moški fizično zlorabljeni), je teh oseb še

manj in težje analiziramo, primerjamo ter posplošujemo rezultate. Pri ločenih bi bilo dobro vedeti, koliko časa je preteklo, odkar so ločeni, saj bi verjetno tudi to dejstvo vplivalo na njihov strah pred intimnostjo.

Za nadaljnje raziskovanje bi bilo potrebno izdelati primernejši vprašalnik (in preveriti njegove merske značilnosti), ki bo bolje razdelal, povezal obravnavani dimenziji – fizično zlorabo in strah pred intimnostjo. Zlasti bi bilo potrebno k intimnosti vključiti tudi druge komponente, predvsem telesno (spolno) in ne samo čustvene, saj bi tako lažje in bolj natančno videli doživljanje intimnosti med spoloma ter povezavo s fizično zlorabo. Problem, ki se je izkazal pri ocenjevanju v tej raziskavi in ki bi ga v nadaljnjih raziskavah tudi morali nasloviti, pa je razlikovanje med afekti, povezanimi z intimnostjo, o katerih udeleženci poročajo na merskih instrumentih, tistimi, ki jih udeleženci doživljajo, in tistimi, ki so jih potlačili oz. odcepili.

Literatura

- Bagarozzi, D. A. (1997). Marital Intimacy Needs Questionnaire: Preliminary Report. *American Journal of Family Therapy*, 25 (3), 285–290.
- Blavier, D. C. in Glenn, E. (1995). The Role of Shame in Perceptions of Marital Equity, Intimacy, and Competency. *The American Journal of Family Therapy*, 23 (1), 73–82.
- Boney-McCoy, S. in Finkelhor, D. (1995). Psychosocial sequelae of violent victimization in a national youth sample. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 63, 726–736.
- Cankar, G. in Bajec, B. (2003). Velikost učinka kot dopolnilo testiranju statistične pomembnosti razlik [Effect size as an addition to statistical significance testing]. *Psihološka obzorja [Horizons of Psychology]*, 12 (2), 97–112.
- Chu, J. A. in Bowman, E. S. (ur.) (2002). *Trauma and Sexuality: The Effects of Childhood Sexual, Physical, and Emotional Abuse on Sexual Identity and Behavior*. New York: The Haworth Press.
- Connelly, C. D. in Straus, M. A. (1992). Mother's age and risk for physical abuse. *Child Abuse and Neglect*, 16, 709–718.
- Coohey, C. (2000). The role of friends, in-laws, and other kin in father-perpetrated child physical abuse. *Child Welfare*, 79 (4), 373–403.
- Cvetek, R. (2002). Učinkovitost metode EMDR pri zmanjševanju anksioznosti, ki jo povzroča priklic nepredelanega spomina [Efficacy of the method EMDR in reduction of anxiety, caused by recall of unprocessed memory]. *Anthropos*, 34 (1/3), 117–128.
- Cvetek, R. (2004). *Predelava disfunkcionalno shranjenih stresnih izkušenj ter metoda desenzitizacije in ponovne predelave z očesnim gibanjem [The processing of dysfunctionally stored stressful experiences and Eye Movement Desensitization and Reprocessing method]*. Neobjavljena doktorska disertacija [Unpublished doctoral dissertation]. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Oddelek za psihologijo.
- Cvetek, R., Kompan Erzar, K., Erzar, T. in Gostečnik, C. (2004). Family relational therapy. V D. Trampuž in M. Rus-Makovec (ur.), *Upreti se zlorabi: od sramu do samorealizacije : zbornik prispevkov [From shame to self-empowerment: book of contributions]* (pp. 88–97). Ljubljana: Psihiatrična klinika, Slovensko društvo za družinsko terapijo.

- Davis, J. L., Petretic-Jackson, P. A. in Ling, T. (2001). Intimacy Dysfunction and Trauma Symptomatology: Long-Term Correlates of Different Types of Child Abuse. *Journal of Traumatic Stress, 14* (1), 63–179.
- Descutner, C. J., in Thelen, M. H. (1991). Development and Validation of a Fear-of-Intimacy Scale. *Psychological Assessment, 3*, 218–225.
- Dodge, K. A., Bates, J. E., in Pettit, G. S. (1990). Mechanisms in the cycle of violence. *Science, 250*, 1678–1683.
- Downey, G., in Feldman, S. I. (1996). Implications of Rejection Sensitivity for Intimate Relationships. *Journal of Personality and Social Psychology, 70*, 1327–1343.
- Ehrensaft, M. K., Cohen, P., Brown, J., Smailes, E., Chen, H. in Johnson, J. G. (2003). Intergenerational Transmission of Partner Violence: A 20-Year Prospective Study. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 71* (4), 741–753.
- Finzi, R., Har-Even, D., Shnit, D. in Weizman, A. (2002). Psychosocial characterization of physically abused children from low socioeconomic households in comparison to neglected and nonmaltreated children. *Journal of Child and Family Studies, 11*, 441–453.
- Framo, J. L. (1992). *Family of origin therapy: An intergenerational approach*. New York: Brunner/Mazel.
- Gostečnik, C. (1997). *Človek v začaranem krogu [Human in perpetual cycle]*. Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski družinski inštitut.
- Gostečnik, C. (1998). *Ne grenite svojih otrok [Don't be the Bane of your Children's Lives]*. Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski družinski inštitut.
- Gostečnik, C. (2000). *Psihoanaliza in religija [Psychoanalysis and Religion]*. Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski družinski inštitut.
- Gostečnik, C. (2001). *Poskusiva znova [Let's try it again]*. Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski družinski inštitut.
- Gostečnik, C. (2002). *Sodobna psihoanaliza [Modern Psychoanalysis]*. Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski družinski inštitut.
- Gostečnik, C. (2004). *Relacijska družinska terapija [Relational Family Therapy]*. Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski družinski inštitut.
- Green, S. M., Russo, M. F., Navratil, J. L. in Loeber, R. (1999). Sexual and Physical Abuse Among Adolescent Girls with Disruptive Behavior Problems. *Journal of Child & Family Studies, 8* (2), 151–168.
- Hook, M. K., Gerstein, L. H., Detterich, L. in Gridley, B. (2003). How close we are? Measuring intimacy examining gender differences. *Journal of Counseling & Development, 81* (4), 462–474.
- Kent, A., Waller, G. in Dagnan, D. (1999). A greater role of emotional than physical or sexual abuse in predicting disordered eating attitudes: The role of mediating variables. *International Journal of Eating Disorders, 25* (2), 159–167.
- Kompan-Erzar, K. (2003). *Skrita moč družine [The Secret Power of the Family]*. Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski družinski inštitut.
- Lipshitz, D. S., Bernstein, D. P., Winegar, R. K. in Southwick, S. M. (1999). Hospitalized Adolescents' Reports of Sexual and Physical Abuse: A Comparison of Two Self-Report Measures. *Journal of Traumatic Stress, 12* (4), 641–654.
- Lutwak, N., Panish, J. in Ferrari, J. (2003). Shame and guilt: characterological vs. behavioral self-blame and their relationship to fear of intimacy. *Personality & Individual*

- Differences*, 35 (4), 909–916.
- Martin, J. L. in Ashby, J. S. (2004). Perfectionism and Fear of Intimacy. *Family Journal*, 12 (4), 368–374.
- Meston, C. M. in Heiman, J. R. (1999). The relation between early abuse and adult sexuality. *Journal of Sex Research*, 36 (4), 385–395.
- Napier, A. Y. (1998). *Experiential approaches to Creating the Intimate Marriage*. V J. Carlson in L. Sperry (ur.), *The Intimate Couple* (pp. 298–327). Philadelphia, PA: Brunner/Mazel.
- Neumark-Sztainer, D., Story, M., Hannan, P. J., Beuhring, T. in Resnick, M. D. (2000). Disordered eating among Adolescents: Associations with sexual/physical abuse and other familial/psychosocial factors. *International Journal of Eating Disorders*, 28 (3), 249–258.
- Noll, J. G., Trickett, P. K. in Putnam, F. W. (2003). A prospective investigation of the impact of childhood sexual abuse on the development of sexuality. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71 (3), 575–586.
- Pines, A. M. (1999). *Falling in love: why we choose the lovers we chose*. New York: Routledge.
- Rubin, L. B. (1983). *Intimate strangers: men and women together*. New York: Harper and Row.
- Solomon, M. (1992). *Narcissism and Intimacy*. New York: W. W. Norton.
- Straus, M. (1979). Measuring intrafamily conflict and violence: The Conflict Tactics (CT) scales. *Journal of Marriage and Family Therapy*, 47, 75–88.
- Thompson, M. P., Kingree, J. B. in Desai, S. (2004). Gender differences in long-term health consequences of physical abuse of children: Data from a nationally representative survey. *American Journal of Public Health*, 94 (4), 599–604.
- Traeen, B. in Sorensen, D. (2000). Breaking the speed of the sound of loneliness: sexual partner change and the fear of intimacy. *Culture, Health & Sexuality*, 2 (3), 287–301.
- Walld, R. (2003). *Bonferroni Correction*. Posneto 29.12.2005 s <http://www.umanitoba.ca/centres/mchp/concept/dict/Statistics/bonferroni.html>.
- Waring, E. M. in Reddon, J. R. (1983). The Measurement of Intimacy in Marriage: The Waring Intimacy Questionnaire. *Journal of Clinical Psychology*, 39, 53–57.

Prispelo/Received: 01.08.2005

Sprejeto/Accepted: 03.01.2006